

**СОВЕТ ЧЕБОКСАРСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ НОВО-
ШЕШМИНСКОГО МУНИЦИПАЛЬ-
НОГО РАЙОНА РЕСПУБЛИКИ ТА-
ТАРСТАН**

ул. Чапаева, 3 б, с. Чув.Чебоксарка
Новошешминский район, 423192

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ЧАБАКСАР АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

Чапай урамы, 3 б,
Чабаксар авылы, Яңа Чишмә районы, 423192

тел.: (8-84348) 37-5-84, факс: (8-84348) 37-5-84, Cheb.Nsm@tatar.ru

КАРАР

Чабаксар авыл жирлеге Советы
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

"12" июле 2012 елның

№24-73

Чабаксар авыл жирлеге Советы Регламенты турында
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2007 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге муниципаль берәмлеге Уставы, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советы, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советы, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

КАРАР:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советы регламентын, кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советының 09.02.2006 ел, №21 «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советы регламентын кабул итү турында» гы карары иртәнге үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында бастырып чыгарырга (халыкка игълан итәргә) <http://pravo.tatrstan.ru> шулай ук «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында <http://novosheshminsk.tatarstan.ru> к
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Башлыгы Чабаксар авыл жирлеге
Яңа Чишмә муниципаль районы
Татарстан Республикасы

С.В.Моляков

Совет карарына кушымта
Чабаксар авыл жирлеге
Яңа Чишмә муниципаль районы
Татарстан Республикасы Президенты
2022 елның 12 июле 24-73

РЕГЛАМЕНТ
ЧАБАКСАР АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ
ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТЫ

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья .

Өлеге Регламент федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл жирлеге муниципаль берәмлеге Уставы (алга таба-жирлек уставы) нигезендә Чабаксар авыл жирлеге Советы (алга таба – авыл жирлеге Советы) эшчәнлеге төртибән билгели.

2 Статья

Авыл жирлеге Советының эшчәнлеге күмәк, ирекле һәм эшлекле фикер алышу һәм мәсьәләләрне хәл итү, хәбәрдарлык, Законлылык, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге Советы һәм Башкарма комитеты компетенцияләрен чикләү (алга таба – авыл жирлеге башкарма комитеты), жирлек халкы алдында җаваплылык һәм хисаплылык нигезендә башкарыла.

3 Статья

1. Жирлек советы эшчәнлегенең төп формасы-аның сессияләре.
2. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткөрелә.
3. Авыл жирлеге Советы ябык утырыш үткөрү турында Карар кабул итәргә мөмкин-дания. Мондый утырыш кирәклегенә турында фикер алышулар ачылырга мөмкин.

4 Статья

Мәсьәләләрне алдан карау һәм аларны карауга әзерләү өчен жирлек Советы утырышларында һәм утырышлар арасында депутатлар эшен оештыру өчен жирлек Советы даими комиссияләр төзи.

Бүлек 2. Жирлек Советы Депутаты

5 Статья

1. Жирлек Советы депутаты эшчәнлегенең формалары булып торалар:
1) жирлек Советы утырышларында катнашу;
2) жирлек советының даими комиссиясә эшендә катнашу;
3) каршы көрәш Федераль дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затларына, оештыру-хокукий формаларына бәйсез рәвештә оешма җитәкчеләренә, иҗтимагый берләшмәләргә жирлек карамагындагы мәсьәләләр буенча мөрәҗәгать итү;;
4) норматив хокукий акт проектын кертү;
5) депутат таләбе кертү;
6) жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукий актлар

проектларын эшләүдә катнашу;

7) Татарстан Республикасы Дәүләт Советына закон чыгару инициативасы тәртибендә җирлек Советы тарафыннан кертелә торган Татарстан Республикасы законнары проектларын эшләүдә катнашу;

8) җирлек халкы белән очрашулар, аларның мөрәҗәгатьләре белән эшләү, җирлек халкының вәкиле булып торган үз эшчәнлегенә һәм җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү;

9) җирле референдумнар, ачык тыңлаулар, җыелышлар, конференцияләр һәм сораптырулар оештыруда һәм үткәрүдә катнашу;

2. Җирлек Советы депутаты үз эшчәнлеген федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм җирлек Уставында каралган башка рәвешләрдә дә башкара ала.

6 Статья

1. Җирлек Советы депутаты җирлек Советы һәм аның Президиумы тарафыннан карала торган барлык мәсьәләләр буенча хәлиткеч тавыш бирү хокукыннан файдалана.

2. Депутат җирлек Советының, аның Президиумының, даими комиссиянең барлык утырышларында катнашырга тиеш.

3. Депутат җирлек Советы утырышларында яки Президиум, даими комиссия утырышларында катнаша алмаса, бу хакта алдан җирлек Советына, Президиум рәисенә, даими комиссия яисә секретариатка хәбәр итә.

4. Депутат хокукы:

1) Президиумга, даими комиссияләргә һәм җирлек Советында тиешле вазыйфаларга сайларга һәм сайланьрга;;

2) җирлек Советы тарафыннан карау өчен сораулар бирергә;

3) высказывать фикерен формалаштыру мәсьәләләре буенча төзелә торган җирле үзидарә органнары һәм кандидатуралары вазыйфаи затлар, сайланучы (назначаемые, согласуемых) авыл җирлегенә Советы тарафыннан;

4) закон чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә авыл җирлегенә Советының хокукый актлары проектларын керттергә;

5) көн тәртибе буенча, фикер алышына торган мәсьәләләргә карау тәртибе һәм асылы буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләр, җирлек Советы карарлары проектларына төзәтмәләр керттергә;

6) җирлек Советы утырышында теләсә кайсы органның яисә вазыйфаи затның, җирлек Советына хисап бирүче яисә контрольдә тотылган затның чираттан тыш хисабын яки мәгълүматын тыңлау турында тәкъдимнәр керттергә;;

7) әлеге Регламентта билгеләнгән тәртиптә-кда фикер алышуларда катнашырга;

8) үз тәкъдимнәрен нигезләү һәм тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясарга, белешмә бирергә;

9) җирлек советы утырышларында, аның фикеренчә, иҗтимагый әһәмияткә ия булган гражданныр мөрәҗәгатьләрен игълан итәргә.

10) высказывать фикерен персонал составы буенча төзелә торган җирле үзидарә Советы тарафыннан төзелә торган органнар һәм кандидатуралар вазыйфаи затлар, сайлана торган (назначают - мых, согласуемых) авыл җирлегенә Советы тарафыннан;

11) авыл җирлегенә Советы утырышларының аудиоязмасы һәм беркетмәләре белән танышырга.

5. Җирлек Советы утырышында депутат тарафыннан әйтелгән тәкъдимнәр һәм искәртмәләр җирлек Советы Карары проектын эшләп бетергәндә җирлек Советының даими комиссиясе тарафыннан карала һәм тикшерелә.

7 Статья

Җирлек Советы депутаты үзенә бирелгән башка хокуклардан, җирлек уставы һәм әлеге

регламенттан файдалана.

8 Статья

Жирлек Советы депутаты жирлектә яшәүчеләрдән кергән мөрәжәгатьләренә, гаризаларны һәм шикаятьләренә карый, үз вәкаләтләре чикләрендә, аларда булган мәсьәләләренә дәрәс, үз вакытында хәл итәргә ярдәм итә, гражданны кабул итә, жәмәгатьчелек фикерен өйрәнә, жирле үзидарәнең тиешле органнарына, ә кирәк булганда-дәүләт һәм ижтимагый органнарга тәкъдимнәр кертә.

9 Статья

Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен жирлек башлыгы әлеге жирлектә яшәүчеләр белән очрашулар оештыруда булышлык күрсәтә.

10 Статья

Жирлек Советы депутаты жирлек халкына хәбәр итә, аның нинди эшчәнлек алып барылуы турында, алар белән очрашулар вакытында, шулай ук массакуләм мәгълүмат чаралары аша хәбәр итә.

Бүлек 3. Авыл Жирлеге Башлыгы. Жирлек Башлыгы Урынбасары

11 Статья

Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча авыл жирлеге башлыгы:

- 1) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы сессияләрен чакыра һәм аларга рәислек итә, жирлек советының чираттан тыш сессиясен чакыруны таләп итәргә хокуклы;
- 2) башка муниципаль берәмлекләренәң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлек исемнән эш итә, ышанычнамәсез жирлек исемнән эш итә;
- 3) жирлек Советы депутатларына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда ярдәм күрсәтә;
- 4) жирлек Советының даими комиссияләре эшчәнлеген координацияли;
- 5) жирлек Советының даими комиссияләренә йөкләмәләр бирә;
- 6) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлык тәэмин итә;
- 7) жирлек Советы раславына жирлек Советы структурасын тәкъдим итә;
- 8) жирлек советы эше белән житәкчелек итә;
- 9) жирлек Советында гражданны кабул итә, аларның мөрәжәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый;
- 10) жирлек Советы исемнән судка жибәрелә торган документларны (шул исәптән гариза-гариза, ышанычнамәләр һәм башка документлар) имзалай;
- 11) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, жирлек уставы һәм әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

12 Статья

1. Жирлек башлыгы яңа сайланган жирлек советының беренче утырышында жирлек Советы депутатлары арасынан яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы вәкаләтләре вакытына сайлана.

2. Авыл жирлеге башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тарафыннан хәрәкәт ителә торган кандидатлар арасынан, шул исәптән жирлек халкы, ижтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек башлыгы вазыйфасына сайлау өчен тәкъдим ителгән Депутат үз-үзен тотышы турында белдерү хокукына ия.

13 Статья

1. Барлык кандидатуралар буенча, выдвинутым вазыйфасына сайлау өчен жирлек башлыгы, моннан тыш, заявивших турында самоотводе, фикер алышу үткөрелә. Фикер алышу барышында кандидатлар алда торган эшчәнлек программасы белән чыгыш ясылар һәм депутатларның сорауларына жавап бирәләр. Һәр депутат тәкъдим ителгән программа турында үз фикерен әйтергә, тәкъдим ителгән кандидатураны хуплап яисә каршы агитацияләргә хокуклы.

2. Фикер алышканнан соң, кандидатуралар, выдвинутых вазыйфасына сайлау өчен, барлык кандидатлар, моннан тыш, заявивших турында самоотводе, кертелә бюллетене яшерен тавыш бирү өчен. Һәр депутат бер кандидат өчен генә тавыш бирә ала.

3. Кандидат жирлек башлыгы вазыйфасына сайланган дип санала, әгәр аны сайлау өчен тавыш бирү нәтижәсендә жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә.

4. Әгәр жирлек башлыгы вазыйфасына кандидатларның берсә дә депутатлар сайлау өчен таләп ителә торган тавышлар санын жыймаса, кандидатларның кабат сайлануы уздырыла. Шул ук вакытта элегрәк тәкъдим ителгән кандидатларны тәкъдим итү рөхсәт ителә.

5. Әгәр жирлек башлыгы вазыйфасына ике кандидат күрсәтелсә, аларның берсә дә депутатлар сайлау өчен таләп ителә торган тавышлар санын жыймаса, жирлек Советы утырышында депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча иң күп тавыш жыйган ике кандидатура буенча тавыш бирүнең икенче туры үткөрелә. Әгәр тавыш бирүнең икенче турында жирлек башлыгы сайланмаса, жирлек башлыгы вазифасына кандидатлар күрсәтү процедурасы кабатлана.

14 Статья

1. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы депутатлары арасынан жирлек башлыгы тәкъдиме белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, жирлек башлыгы урынбасары вазыйфасына сайланган дип санала.

3. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларның рас-цикләре нигезендә вазифаларны башкара, авыл жирлеге башлыгы йөкләмәләрен үти, ә вакытлыча булмаганда (авыруга яки ялына бәйлә рәвештә) яки үз вазифаларын үти алмаса, яисә вакытыннан алда вәкаләтләре туктатыла.

4. Жирлек башлыгы урынбасары вәкаләтләре жирлек уставы нигезендә һәм тәртиптә вакытыннан алда туктатыла.

5. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек башлыгы инициативасы белән яисә жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл жирлеге Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Бүлек 4. Жирлек Советы Президиумы һәм даими комиссияләре

15 Статья

1. Жирлек советы депутатлардан үз вәкаләтләре чорына жирлек Советы даими комиссияләр төзи.

2. Жирлек советының үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча Даими комиссиясе:

1) жирлек Советы карары проекты буенча бәяләмә әзерли;

2) жирлек, жирлек бюджетын үстерү планнары һәм программалары проектларын

эшлөүдө катнаша, алар буенча үз искөрмөлөрөн һәм төкъдимнөрөн кертә;

3) жирлек Советы, жирлек башлыгы кушуы буенча яисә үз инициативасы белән даими комиссия эшчәнлеге өлкәсенә караган мәсьәлөләрне эзерли, алар буенча жирлек советының хокукий актлары проектларын эзерли;

4) үз компетенциясе кысаларында жирлек советының хокукий актлары үтөлешен контрольдә тотат, әлеге мәсьәлөләр буенча жаваплы органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының докладларын һәм хисапларын тыңлый;

5) жирлек Советы утырышында карау өчен документлар проектларын эзерли;

6) жирлек уставы һәм әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

16 Статья

1. Жирлек Советының даими комиссияләре, рәис һәм даими комиссия әгъзалары составында, жирлек Советы депутатлары итеп сайлана.

2. Жирлек Советының 3 һәм 5 депутатыннан да ким булмаган даими комиссияләренә саны, жирлек Советы депутатларының төкъдимнөрөн исәпкә алып, яңа төзелгән жирлек советының беренче утырышында билгеләнә.

3. Жирлек Советының даими комиссияләрен сайлаганда тавыш бирү составы буенча тулаем алганда үткөрелә.

4. Жирлек Советының даими комиссияләре рәисләре, кагыйдә буларак, альтернатив нигездә сайлана. Даими комиссия рәисе вазыйфасына кандидатуралар аның утырышында алдан каралырга тиеш.

5. Жирлек Советының даими комиссияләре комиссия әгъзалары арасынан рәис урынбасарын һәм даими комиссия секретарен сайлап алалар.

6. Жирлек Советы депутаты жирлек Советының икедән дә артык пост - комиссия әгъзасы була алмый.

17 Статья

1. Жирлек Советының даими комиссиясе рәисе авыл жирлеге советы утырышында билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән сайлана.

2. Жирлек советының даими комиссиясе рәисе:

1) даими комиссия эшчәнлеген оештыруны гамәлгә ашыра;

2) комиссия утырышының көн тәртибен һәм чакырылган затлар исемлеген төзи;

3) комиссия утырышларын алып бара;

4) жирлек Советының башка комиссияләре, жирлек башлыгы, жирлек территориясендә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, массакүләм мәгълүмат чаралары белән үзара бәйләнештә комиссия төкъдим итә;

5) комиссия беркетмәләренә кул куя;

6) әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

18 Статья

Даими комиссия әгъзалары булып жирлек башлыгы, жирлек башлыгы урынбасары сайлана алмый.

19 Статья

1. Жирлек советының даими комиссиясе утырышы, әгәр анда Комиссия составының кимендә өчтән икесе катнашса, вәкаләтле була.

2. Жирлек Советы комиссиясе карары Комитет әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Авыл жирлеге Советының берничә комиссиясенә уртак утырышларын үткәргәндә карар һәр комиссия әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

20 Статья

Жирлек Советының даими комиссияләре үз эшләренә жирле үзидарә органнары, шул исәптән жирлекнең башкарма комитеты, Дәүләт органнары, ижтимагый оешмалар вәкилләрен, экспертларны, белгечләренә жәлеп итәргә хокуклы.

21 Статья

Жирлек советының даими комиссиясе утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән жирлек Советы депутатлары катнаша ала.

22 Статья

1. Жирлек Советы кирәк булганда вакытлы комиссияләр төзи ала.

2. Әлеге комиссиянең бурычлары, вәкаләтләре һәм эшчәнлек сроклары жирлек Советы тарафыннан аларны төзөгәндә билгеләнә. Вакытлы комиссияләр рәис һәм комиссия әгъзалары составында депутатлар арасынан жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән төзелә.

23 Статья

1. Үз эшенең нәтижеләре буенча вакытлы комиссия жирлек Советына мәсьәләнең асылы буенча доклад тәкъдим итә, шуңа бәйле рәвештә ул төзелгән. Аерым фикере булган комиссия әгъзалары аны жирлек советы утырышында игълан итәргә хокуклы. Вакытлы комиссия доклады буенча жирлек Советы карар кабул итәргә мөмкин.

2. Вакытлы комиссия үзенә йөкләнгән бурычларны үтәгәннән соң яисә вакытыннан алда жирлек Советы карары белән үз эшчәнлеген туктата.

24 Статья

1. Совет рәисе, аның урынбасары һәм даими комиссия рәисләре арасынан президиум совет эшен оештыруны тәэмин итү, даими комиссияләр эшчәнлеген координацияләү, жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләренә алдан карау һәм әзерләү өчен оештыра.

2. Жирлек Советы Президиумы үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча:

1) жирлекне үстерү планнары һәм программалары проектларын эшләүдә катнаша.

2) жирлек Советы, жирлек башлыгы кушуы буенча яисә үз инициативасы белән Президиум эшчәнлегенә кагылышлы мәсьәләләренә әзерли, алар буенча жирлек советының хокукый актлары проектларын әзерли; ;

3) үз компетенциясе кысаларында жирлек советының хокукый актлары үтәлешен контрольдә тотып, әлеге мәсьәләләр буенча җаваплы органнар һәм жирле үзидарәнең вазифаи затларының докладларын һәм хисапларын тыңлый;

4) жирлек Советы утырышында карау өчен документлар проектларын әзерли;

5) авыл жирлеге советына яисә авыл жирлеге башлыгына жирле өһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләренә халык фикер алышуына кертү яки халык алдында тыңлаулар билгеләү турында тәкъдимнәр белән мөрәжәгать итә;

6) әлеге регламентта каралган тәртиптә авыл жирлеге Советының чираттан тыш утырышын чакыру турында тәкъдимнәр кертә;;

7) жирлек уставы һәм әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

Бүлек 5. Жирлек советының эш тәртибе

25 Статья

1. Яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә

соңга калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда, жирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң авыл жирлеге Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

26 Статья

1. Жирлек советының чираттагы сессияләре тиешле дәрәжәдә, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткөрелә. Чираттан тыш сессияләр жирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла.

2. Жирлек Советы сессиясе, әгәр анда сайланган депутатлар саныннан кимендә 50 проценты булса, хокуклы (кворум). Кво-рум төшке аштан соң да, авыл жирлеге советы утырышы башланыр алдыннан билгеләнә.

3. Әгәр жирлек Советы утырышына жирлек Советына сайланган депутатларның 50 проценттан кимрәге килгән булса, жирлек башлыгы карары белән утырыш башка вакытка күчерелә, әмма жиде көннән дә артык түгел.

4. Совет утырышларында чакырылган затлар – хокук чыгару инициативасы субъектлары яисә аларның вәкилләре, Совет утырышын оештыруны тәэмин итүче Совет аппараты хезмәткәрләре, башка дөүләт органнары, жирле үзидарә органнары, оешмалар, ижтимагый берләшмәләр вәкилләре, гражданныр катнаша ала. Совет сессиясенә чакырылган затларның саны турындагы мәсьәлә Совет Президиумы тарафыннан хәл ителә, шул исәптән Совет комитетлары, депутат берләшмәләре, депутатлар тәкъдиме буенча да.

5. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы сессияне үткөрү вакыты һәм урыны, жирлек Советы каравына кертелә торган мәсьәләләр турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш сессияне үткөрү өчен бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә. Жирлек Советы сессиясен үткөрү урыны һәм вакыты турында хәбәр массакуләм-мәгълүмат чараларында басылып чыгарга мөмкин.

27 Статья

1. Жирлек советы утырышы Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы гимннары белән ачыла һәм ябыла

2. Жирлек Советы утырышлары Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм муниципаль район флагалары һәм герблары урнашкан жиһазландырылган залларда үткөрелә.

3. Жирлек Советының утырышлар залында авыл жирлеге башкарма комитеты, массакуләм мәгълүмат чаралары вәкилләре өчен махсус урыннар билгеләнә.

4. Авыл жирлеге Советы массакуләм мәгълүмат чаралары тәкъдим итү буенча жирлек Советында әлеге массакуләм мәгълүмат чараларын тәкъдим итүче журналистларны аккредитацияли ала.

5. Жирлек советы аккредитация узган журналистларны жирлек советы эше турында мәгълүмат һәм материаллар белән тәэмин итә.

28 Статья

1. Жирлек Советы сессиясенә килгән депутатларны төркөү авыл жирлеге Советы сессиясе ачылышына бер сәгать кала башлана.

2. Депутатларны төркөүне жирлек Советы аппараты, ә жирлек Советы сессиясе ачылганнан соң секретариат оештыра.

29 Статья

1. Авыл жирлеге Советы сессиясен авыл жирлеге башлыгы алып бара, ә бу очракта

аны хужалык башлыгы урынбасары алып бара. Эгәр жирлек башлыгы яки аның урынбасары жирлек Советы сессиясендә булмаса, жирлек Советы сессиядә үз составыннан кимендә рәислек итүче депутатны сайлый.

2. Жирлек Советы сессиясендә рәислек итүче:

- 1) сессияне ача һәм яба;
- 2) сессиягә чакырылган депутатларның составы турында депутатларга хәбәр итә;
- 3) жирлек Советы сессиясен алып бара, әлеге регламентның үтөлешен һәм сессия эшенең расланган тәртибен тәэмин итә;
- 4) контрольдә тота булу кворум сессиядә;
- 5) чыгышлар һәм докладлар өчен сүз бирә;
- 6) жирлек Советы карарлары проектларын, сессиядә каралган мәсьәләләр буенча депутатлар тәкъдимен тавышка куя, аларны тавыш бирүгә куюның һәм тавыш бирү нәтижеләренең эзлеклелеген игълан итә;
- 7) секретариаттан кергән депутатларның гаризаларын, белешмәләрен, тәкъдимнәрен һәм искәртмәләрен игълан итә;
- 8) утырыш залында тәртип тәэмин итә;
- 9) карала торган мәсьәләләр буенча якларның хезмәттәшлегенә, позицияләренең яқынаюына ярдәм итә;

10) фикер алышулар барышында фикер алышулар барышында фикер алышына торган мәсьәлә буенча төрле фикерләргә ачыклауны тәэмин итә, кирәк булганда тиешле аңлатмалар биреп, сессия барышында барлыкка килә торган башка мәсьәләләрне хәл итү һәм каршылыкларны бетерү максатларында консультацияләр үткөрүне оештыра;

11) кирәк булганда, депутатлар, комитетлар белән консультацияләр үткәрә, каршылыкларны жиңү максатыннан вакытлы комиссияләр эшен оештыра;

12) жирлек Советы сессиясендә секретариат һәм аппарат эшен оештыра.

3. Рәислек итүче фикер алышына торган мәсьәләләрнең асылы буенча башка депутатлар өчен әлеге Регламентта билгеләнгән вакыттан артык чыгыш ясарга, эгәр алар әлеге регламент таләпләренә каршы килмәсә, депутатларның чыгышларын өзәргә һәм шәрехләргә хокуклы түгел.

30 Статья

1. Жирлек Советы сессиясен үткөрү вакытында ачык тавыш бирү юлы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән жирлек Советы депутатлары арасынан жирлек советы утырышы секретариаты сайлана.

2. Күрсәтелгән органның персонал составы авыл жирлеге башлыгы тарафыннан кертелә.

3. Жирлек советы утырышы секретариаты:

- 1) утырыш беркетмәсен алып баруны оештыра;
- 2) чыгыш ясаучыларның яшерен-риатка керү вакыты күрсәтелгән язмасын алып бара, утырышта рәислек итүчегә чыгыш ясау өчен язылган документлар турында белешмәләр бирә;
- 3) депутат запросларын, мәсьәләләрен, мәсьәләләрен, белешмәләрен, хәбәрләрен, гаризаларын, тәкъдимнәрен һәм башка материалларны терки, аларның рәисен утырышта рәислек итүче комиссиягә, редакция комиссиясенә, жирлек Советының башка органнарына жибәрә.;
- 4) утырышта кирәкле материалларны тиражлауны һәм таратуны оештыра;
- 5) утырышка килгән депутатларны теркәү нәтижеләрен анализлый һәм жирлек Советына депутатларның аның утырышында булмавының сәбәпләре турында хәбәр итә;
- 6) тавыш бирү нәтижеләрен терки;
- 7) сессия барышында барлыкка килгән мәсьәләләр буенча аңлатмалар бирә һәм депутатларга хәбәр итә;
- 8) жирлек Советы сессиясе беркетмәсен төзи һәм аны жирлек башлыгына имзага

тәкъдим итә.

9) җирлек Советы сессиясендә җирлек Советы депутатлары эшчәнлеген тәэмин итү буенча башка функцияләрне гамәлгә ашыра.

31 Статья

1. Авыл җирлеге советының чираттагы сессиясенең көн тәртибе һәм эш тәртибе, җирлек советының эш планнарын һәм карарларын, шулай ук кергән тәкъдимнәрне исәпкә алып, авыл җирлеге башлыгы тарафыннан әзерләнгән һәм авыл җирлеге Советына карауга тапшырыла. Чираттагы утырышның көн тәртибенә мәсьәләләрне кертү инициативасы хокукына җирлек башлыгы, авыл җирлеге Советы депутатлары, аның Президиумы, даими комиссияләр һәм башка хокукый инициативалар субъектлары ия.

2. Авыл җирлеге Советының чираттан тыш утырышларының көн тәртибе аларны үткөрү инициаторлары тарафыннан тәкъдим ителә. Чираттан тыш утырышны үткөрү инициаторлары үзләре тәкъдим иткән мәсьәләне тиз арада карау кирәклегенә нигезләмәсен, шулай ук әлеге регламент нигезендә авыл җирлеге Советы утырышында карау өчен документларны язма рәвештә тапшырырга тиеш.

3. Авыл җирлеге Советы сессиясенең көн тәртибе һәм эш тәртибе рәислек итүче тәкъдиме буенча утырышта җирлек Советы тарафыннан тикшерелә һәм раслана.

4. Көн тәртибенә һәм утырышның көн тәртибенә карата тәкъдимнәр һәм искәртмәләр җирлек Советы депутатлары тарафыннан сессия-дәния Секретариатына язма рәвештә тапшырыла яисә алар чыгышларында бәян ителә. Язма рәвештә кергән тәкъдимнәр ФТИ утырышларында рәислек итүче тарафыннан аларның керү тәртибендә игълан ителә.

5. Көн тәртибендәге мәсьәләләрне карау, чираттагы мәсьәләне карауга күчү яки алдагы, әмма хәл ителмәгән мәсьәләләрнең берсенә кире кайтару тәртибе депутатлар утырышында катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән яисә рәислек итүче тарафыннан, депутатларның каршылыктары булмаганда, рәислек итүче тарафыннан тавыш бирмичә гамәлгә ашырыла.

6. Җирлек советы авыл җирлеге Советы утырышында расланган көн тәртибендәге барлык мәсьәләләрне карарга, яки каралмаган мәсьәләләрне киләсе утырышка күчерү турында Карар кабул итәргә тиеш. Күчерелгән Мәсьәләләр, Әгәр җирлек Советы тарафыннан башка карар кабул ителмәсә, киләсе утырышның көн тәртибендә аларны карау вакыты буенча өстенлеккә ия.

32 Статья

1. Җирлек Советы утырышлары, кагыйдә буларак, 10дан 13 сәгатькә кадәр үткәрелә. Җирлек советы утырышы башланганнан соң, җирлек советы утырышын чакыру турында Карар кабул иткәндә, җирлек башлыгы тарафыннан башка вакыт билгеләнергә мөмкин. Про-утырышны үткөрү вакытын утырышта рәислек итүче тәкъдиме буенча җирлек Советы тарафыннан кабул ителә.

2. Утырышның көн тәртибе (тәнәфесләр вакыты һәм саны) җирлек Советы белән утырыш башында рәислек итүче дания тәкъдиме белән раслый.

3. Докладлар өчен вакыт рәислек итүче тарафыннан докладчылар белән килешү буенча билгеләнә, әмма 15 минуттан да артык түгел, өстәмә докладлар өчен-10 минутка кадәр, докладлар һәм карар проектлары буенча фикер алышуларда чыгыш ясау өчен – 5 минутка кадәр, фикер алышуларда кабат чыгыш ясау өчен – 3 минутка кадәр, утырышларны алып бару тәртибе, тавыш бирү мотивлары буенча чыгышлар өчен, сораулар, тәкъдимнәр, хәбәрләр һәм белешмәләр кертү өчен – 1 минутка кадәр.

4. Билгеләнгән вакыт узганнан соң рәислек итүче бу хакта чыгыш ясаучыга хәбәр итә, ә аннары аның чыгышын өзәргә хокуклы.

5. Катнашучы депутатларның күпчелегегә ризалыгы белән яки депутатлар каршылыктары булмаганда, рәислек итүче доклад, өстәмә доклад яки чыгыш ясау өчен вакытны

сузарга яисә кыскартырга хокуклы.

6. Утырышның һәр көне ахырында, гаризалар килгән очракта, көн тәртибендәге "Төрлесеннән" сорау буенча белешмәләр, белдерүләр, мөрәжәгатьләр, гаризалар өчен 30 минут вакыт бирелә. Бу хәбәрләр буенча фикер алышулар ачылмый.

33 Статья

1. Доклад һәм өстәмә докладтан соң җирлек Советы утырышының көн тәртибе мәсьәләсе буенча депутатларга докладчыга, өстәмә докладчыга сораулар бирү мөмкин-легә бирелә. Сораулар язмача яки телдән бирелә. Җирлек Советы депутаты өчтән дә артык сорау бирергә мөмкин.

2. Кирәк булган очракта, җирлек Советы, депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән, җирлек Советының доклад яки карар проекты буенча фикер алышуларга кагылышлы мәсьәләләргә туктату турында Карар кабул итә.

3. Депутат фикер алышуларда ике тапкырдан да артык чыгыш ясып алмый. Өстәмә чыгыш ясау хокукы бары тик авыл җирлегә Советы карары белән генә бирелергә мөмкин. Чыгыш ясау хокукын башка затка тапшыру рөхсәт ителми.

4. Фикер алышуларны туктату утырышта катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителгән җирлек Советы карары буенча башкарыла. Кабул итүне туктату турындагы мәсьәләгә куюда рәислек итүче депутатларга чыгыш ясарга язылучылар саны турында хәбәр итә һәм язылучыларның кайсысы чыгыш ясауын ачыклай. Әгәр депутат фикер алышулар туктатылуга бәйле рәвештә чыгыш ясау мөмкинлегенә ия булмаса, ул секретариатка үз чыгышының текстын, аның җирлек советы утырышы беркетмәсенә кушымтасын тәкъдим итә ала.

5. Фикер алышулар туктатылганнан соң, докладчы һәм өстәмә докладчы 5 минут эчендә йомгаклау чыгыш ясарга хокуклы.

34 Статья

1. Җирлек Советы депутаты, утырышта катнашучы башка зат, аңа сүз биргәннән соң рәислек итүче булып чыгыш ясып.

2. Чыгыш ясау өчен сүз гаризалар керү тәртибидә бирелә. Утырышны алып бару һәм искәртмәләргә белдерү тәртибе, шулай ук тавышка куелган формулировкаларны ачыклау өчен сүз чираттан тыш бирелә. Тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясау, белешмә, аңлатмалар бирү һәм башка процедура мәсьәләләргә буенча да искәртмә ясалырга мөмкин.

3. Чираттан тыш чыгыш ясау хокукына җирлек башлыгы һәм утырышта рәислек итүче ия.

35 Статья

1. Җирлек Советы утырышында җирлек Советы депутаты көн тәртибидә мәсьәләгә асылына басарга тиеш, аның буенча ул сүз алды. Беркем дә җирлек Советы депутатлары чыгышларын шәрехләргә, чыгыш ясаучыларга ха-рактеристика бирергә хокуклы түгел.

2. Авыл җирлегә Советы утырышында чыгыш ясаучы тупас һәм әдәпсез сүзләргә юл куймаса, законсыз һәм көчлөү гамәлләргә чакырырга тиеш түгел. Бу таләпләргә бозганда, рәислеккә призыв, чакырулар һәм гамәлләр кылырга ярамау турында рәсми кисәтү ясып.

3. Кабат бозылганнан соң, рәислек итүче депутат баскычын өзә. Күрсәтелгән депутат шулай ук утырыш дәвамында депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә торган җирлек Советы карары белән сүзләрдән мәхрүм ителергә мөмкин.

4. Әгәр чыгыш ясаучы фикер алышына торган темадан кире кага икән, Рәис-ствующий аны фикер алышына торган мәсьәлә темасын сакларга чакырырга хокуклы.

36 Статья

Утырышта катнашучы һәм җирлек Советы депутаты булмаган зат, тәртипне тупас бозу очрагында, рәислек итүче күрсәтмәсе буенча утырыштан төшереп калдырылырга мөмкин.

37 Статья

1. Авыл җирлеге Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла, кирәк икән-аудио-видео язылу кирәк.

2. Утырыш беркетмәсендә күрсәтелә:

1) утырышны үткөрү датасы, урыны һәм җирлек советы утырышының тәртип номеры;

2) утырышта катнашучы авыл җирлеге Советы депутатларының билгеләнгән саны, аларның фамилиясен, исемен, әтисенең исемен күрсәтеп;

3) рәислек итүченең фамилиясе, исеме, атасының исеме, вазыйфасы;

4) җирлек Советы утырышының көн тәртибе, докладчыларның фамилиясе, инициаласы, докладчыларның, өстәмә докладчыларның һәм чыгыш ясаучыларның җирлек Советы каравына чыгарылган һәр мәсьәлә буенча барлык мәсьәләләр;

5) тавыш бирү өчен барлык тәкъдимнәрне формулировкалау һәм барлык тавыш бирү нәтижеләре, «за» өчен тавыш биргән, «каршы» яисә тыелган депутатлар санын күрсәтеп, ә исемле тавыш бирүне уздырганда – шулай ук депутатларның фамилияләрен һәм инициалларын күрсәтеп.

3. Беркетмәгә карарлар проектлары һәм тиешле материаллар, чыгышларның текстлары яки бәяннамәләре, утырыш барышында депутатлар Секретариатына һәм чыгыш ясаучылар тарафыннан тапшырылган һәм чыгыш ясаучы башка материаллар, җирлек Советы кабул иткән актларның тулы текстлары теркәлә.

4. Авыл җирлеге советы утырышы беркетмәсе җирлек советы утырышы тәмамланганнан соң ун көн эчендә рәсмиләштерелә, секретарь-тариат әгъзалары тарафыннан визалаша һәм җирлек башлыгы тарафыннан имзалана.

5. Беркетмә ике нөсхәдә рәсмиләштерелә. Беренчесе билгеләнгән тәртиптә архивка тапшырыла. Беркетмәнең икенче нөсхәсе авыл җирлеге советында урнашкан һәм җирлек Советы депутатларына һәм авыл җирлеге халкына аларның үтенече буенча тәкъдим ителә.

Бүлек 6. Тавыш бирү һәм карарлар кабул итү тәртибе

38 Статья

1. Җирлек Советы карарлары, кагыйдә буларак, ачык тавыш белән кабул ителә.

2. Законнарда, муниципаль берәмлек уставында һәм әлеге регламентта каралган очрақларда, шулай ук Совет карары буенча яшерен тавыш бирү үткәрелә.

3. Авыл җирлеге Советы карары белән исемле тавыш бирү үткәрелергә мөмкин. Исемле тавыш бирү кадрлар мәсьәләсә буенча үткәрелә алмый.

4. Депутат Тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашырырга бурычлы. Тавыш бирү вакытында булмаган депутат үз тавышын тавыш бирү өчен бирелгән вакытка кадәр һәм аннан соң, шул исәптән язма рәвештә дә бирергә хокуклы түгел.

39 Статья

1. Ачык тавыш бирүне уздырганда тавышларны санау сер-риат алып бара.

2. Тавыш бирү башланыр алдыннан рәислек итүче тавышка куела торган тәкъдимнәр саны турында хәбәр итә, аларның формулировкаларын һәм тавышка куела торган эзлеклелеген аныклай, нинди тавыш саны белән карар кабул ителергә мөмкин булуын искә төшерә

3. Бер яки ике тәкъдим буенча тавыш биргәндә, һәр депутат бер тапкыр үз тавышын бирергә хокуклы: "тәкъдим яисә аңа каршы", шулай ук тавыш бирүдән тыелыр-

га. Тәкъдим кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен тавыш бирде кирәкле әлеге регламент буенча саны депу-татов.

4. Әгәр тавышка бер мәсьәлә буенча икедән артык тәкъдим чыгарылса, һәр депутат үз тавышын "өчен" йә "һәр тәкъдимгә" каршы " бирергә, шулай ук теләсә нинди тәкъдимнәр буенча тавыш бирүдән тыелырга хокуклы (рейтинглы тавыш бирү). Иң күп тавыш жыйган ике тәкъдим әлеге статьяның өченче өлешендә каралган тәртиптә кабат тавышка чыгарыла. Әгәр бу очракта бер генә тәкъдим дә әлеге регламент буенча карар кабул итү өчен кирәкле тавышлар саны алынмаса, рәислек итүче тәкъдиме буенча яңа карар проектын эшләү өчен депутат Килештерү комиссиясе төзелә.

5. Тавыш бирү тәмамланганнан соң, утырышта рәислек итүче аның нәтижеләрен күрсәтә. Тавыш бирү нәтижеләре жирлек советы утырышы беркетмәсенә кертелә.

40 Статья

1. Яшерен тавыш бирүне үткөрү һәм аның нәтижеләрен билгеләү өчен жирлек Советы депутатлар арасынан хисап комиссиясен сайлый. Хисап комиссиясенә дә керә алмый депутатлар, алар кандидатуралары выдвинуты составына берсе-бираемых органнары яки сайланулы вазыйфалары.

2. Хисап комиссиясе үз составыннан комиссия рәисен һәм секретарен сайлый, моның турында беркетмә төзелә.

3. Комиссия карарлары аның әгъзаларының күпчелек тавышы белән кабул ителә һәм комиссия рәисе һәм секретаре кул куя торган беркетмәләр белән рәсмиләштерелә.

4. Тавыш бирү өчен бюллетеньнәр хисап комиссиясе контролендә аның билгеләнгән форма һәм билгеле күләмдә әзерләнә. Бюллетеньнәрдә тавыш бирү өчен кирәкле мәгълүмат булырга тиеш. Карар проектлары буенча тавыш бирү бюллетеньнәрендә яисә сайлау вазыйфасына бердәнбер кандидатура булганда "за" һәм "каршы" сүзләре торырга тиеш.

5. Тавыш бирү вакыты һәм урыны, аны уздыру тәртибе әлеге регламент нигезендә хисап комиссиясе тарафыннан билгеләнә һәм комиссия рәисе тарафыннан игълан ителә.

6. Тавыш бирүне уздыру өчен комиссия утырышта катнашкан һәр депутатка тавыш бирү өчен бер бюллетень бирә.

7. Бюллетеньне тутыру бюллетеньдә депутат аңа каршы тавыш бирә торган кандидатның фамилиясен сызып алу юлы белән, ә бюллетеньдә карар проекты (карар варианты) буенча йә бер кандидатура белән-"за" яки кандидатның тәкъдим ителә торган карарлары яисә фамилиясе янында "каршы" сүзләрен төшереп калдыру юлы белән башкарыла. Сөз - "за" сүзләрен дә, "каршы" сүзләрен дә, барлык кандидатларның фамилияләрен дә, шулай ук бюллетеньне тутырмау тавыш бирүдән тыелып тора.

8. Тавыш бирү бюллетене тавыш бирү өчен кабинетта тутырыла һәм тавыш бирү өчен бастырылган урнага төшерелә.

9. Хисап комиссиясе тавыш бирү тәмамланганнан соң урнаны ача, гамәлдәге һәм гамәлдә булмаган бюллетеньнәр санын билгели һәм тәкъдимгә каршы бирелгән тавышларны санын. Тавышларны санаганда жирлек Советы депутатлары да катнаша ала.

10. Билгеләнмәгән формадагы бюллетеньнәр, ә вазыйфаи затны сайлаганда бер вазыйфага ике яки аннан күбрәк кандидатның фамилияләре калган бюллетеньнәр дәрәс түгел дип санала.

11. Яшерен тавыш бирү нәтижеләре турында хисап комиссиясе беркетмә төзи, ул хисап комиссиясенә барлык әгъзалары тарафыннан имзалана һәм жирлек Советы утырышында укыла. Хисап комиссиясе нотыгы буенча жирлек Советы ачык тавыш бирү юлы белән яшерен тавыш бирү нәтижеләрен раслау турында Карар кабул итә.

41 Статья

1. Исемле тавыш бирү жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә биш-берсе таләбе буенча үткөрелә.

2. Исемле тавыш бирүне үткөрү һәм аның нәтижәләрен билгеләү өчен жирлек Советы депутатлар арасынан хисап комиссиясен сайлай.

3. Авыл жирлеге Советы утырышында яшерен дә, исемле дә тавыш бирү үткәрелгәндә, жирлек Советы аларны оештыруны хисап комиссиясе составына йөкли ала.

4. Исемле тавыш бирү нәтижәләре секретариатка беркетмәгә кертү өчен бирелә һәм жирлек Советы утырышында игълан ителә, шулай ук массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла.

42 Статья

Бер үк мәсьәлә буенча кабат тавыш бирү шундый ук күпчелек тавыш белән кабул ителгән жирлек Советы карары буенча рөхсәт ителә, бу мәсьәлә буенча карар кабул итү өчен кирәк. Тавышларны санаганда хаталар, мәсьәләне тавышка куйганда аңлашылмаучанлык, әлеге Регламентның башка бозылуы моның өчен нигез булырга мөмкин.

43 Статья

1. Процедура мәсьәләләре буенча карарлар, әгәр әлеге Регламентта башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатлары санынан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм утырыш беркетмәсендә чагылдырыла.

2. Процедурага кагылышлы мәсьәләләр:

- 1) утырышның көн тәртибе проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында;
- 2) утырышның көн тәртибен раслау турында;
- 3) утырышның көн тәртибен яңа мәсьәлә белән тулыландыру турында;
- 4) жирлек Советы утырышының Секретариатын һәм башка органларын сайлау турында;
- 5) утырышны берничә этапта уздыру турында;
- 6) утырышта тәнәфес, утырышны күчерү яки ябу турында;
- 7) чыгыш ясау өчен өстәмә вакыт бирү турында;
- 8) көн тәртибәндәге мәсьәлә буенча фикер алышуларны күчерү яки туктату турында-дания;
- 9) утырышның көн тәртибенә күчү (кире кайту) турында;
- 10) мәсьәләне тиешле Комитет яки жирлек Советы комиссиясе каравына тапшыру турында;
- 11) фикер алышусыз тавыш бирү турында;
- 12) хокукий актлар проектларына тәзәтмәләрне кабул итү яки кире кагу турында;
13. ябык утырыш үткөрү турында;
- 14) утырышта рәислек итүче функцияләрен тапшыру турында;
- 15) жирлек Советы тарафыннан карала торган проектлар һәм башка мәсьәләләр буенча кирәкле белешмәләр һәм бәяләмәләр бирү өчен затларны утырышка чакыру турында;
- 16) утырышта катнашучыларга бирелә торган мәгълүматны, белешмәләрне игътибарга алу турында;
- 17) тавыш бирүне уздыру ысулын үзгәртү турында;
- 18) өстәмә теркәү уздыру турында;
- 19) тавышларны яңадан исәпләү турында;
- 20) жирлек советы утырышын үткөрү вакытын озайту турында;
21. депутат (депутатлар) мөрәжәгатендәге барлык сорауларга җавап бирү өчен вазыйфаи затны утырышка чакыру турында.;
- 22) жирлек Башкарма комитетының үз эшчәнлегенә турында чираттан тыш хисап бирү турында.;
- 23) жирлек Советы утырышында катнашучы депутатлар санынан күпчелек тавыш белән әлеге регламент нигезендә карарлар кабул ителә торган башка мәсьәләләр.

Бүлек 7. Жирлек советының хокукий актлары

44 Статья

1. Жирлек советы үз компетенциясе чикләрендә, федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм жирлек уставы белән билгеләнгән, норматив һәм башка хокукый актлар, шулай ук гаризалар, мөрәжәгатьләр, декларацияләр кабул итә.

2. Жирлек Советының норматив-хокукый актлары, шулай ук норматив булмаган хокукый актлары карарлар рәвешендә кабул ителә.

3. Жирлек советының хокукый актлары көн тәртибенә кертелгән мәсьәлә кысаларында кабул ителә.

4. Жирлек советының хокукый актлары, шулай ук жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән гаризалар, мөрәжәгатьләр, декларацияләр жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзаланып, жирлек уставы белән билгеләнгән тәртиптә халыкка житкерелә.

45 Статья

Процедура мәсьәләләре буенча жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән карарлар әлеге акт белән рәсмиләштерелми. Күрсәтелгән карарлар жирлек советы утырышы беркетмәсендә чагылдырыла һәм кирәк булганда, жирлек башлыгы имзалаган беркетмәдән өземтәләр белән рәсмиләштерелә.

Бүлек 8. Жирлек советының кабул итү тәртибе норматив хокукый актлар

46 Статья

1. Норматив хокукый актлар проектлары авыл жирлеге башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, Минзәлә районы прокуратурасы, шулай ук жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Норматив хокукый акт проекты керткәндә жирлек Советына тәкъдим ителергә тиеш:

1) норматив хокукый акт проекты тексты;

2) әлеге норматив хокукый акты кабул итүнең максатка ярашлылыгы нигезләнгән аңлатма язуы;

3) финанс-икътисады нигезләү (норматив-хокукый акт проекты кертелгән очракта, аны гамәлгә ашыру жирле бюджеттан матди чыгымнар һәм чыгымнар таләп итә);

4) Әлеге проекты кабул итүне таләп итә торган авыл жирлеге Советының хокукый актлары исемлеге.

3. Норматив хокукый акт проекты һәм аңа кушып бирелә торган материаллар жирлек башлыгы исеменә язма рәвештә жиберелә.

47 Статья

1. Кергән норматив хокукый акт проекты һәм аңа кушып бирелә торган материаллар проект кергән көнне жирлек советына кергән көнне жирлек Советы аппараты тарафыннан теркәлә һәм жирлек башлыгына жиберелә.

2. Авыл жирлеге башлыгы норматив-хокукый акт проекты теркәгәннән соң бер тәүлек эчендә аны, аңа кушып бирелә торган материаллар белән бергә, жирлек Советының даими комиссиясенә (алга таба-даими комиссия) жиберә, проект буенча алдан карау һәм бәяләмә эзерләү өчен, жирлек Советы аппараты белән берлектә.

3. Жирлек башлыгы, тиешле даими комиссия тәкъдимнәрен исәпкә алып, проекты авыл жирлеге Советы тарафыннан карауга эзерләү вакытын билгели, кагыйдә буларак, ул бер айдан да артмаска тиеш.

4. Әгәр тәкъдим ителгән норматив хокукый акт проекты әлеге регламент таләпләренә җавап бирми яисә аның буенча әлеге Регламентның 46 статьясында

күрсәтелгән кирәкле материаллар тапшырылмый икән, мондый проект алар тарафыннан проектка карата билгеләнгән таләпләрне үтәү өчен инициаторга җирлек башлыгы тарафыннан кире кайтарылырга мөмкин.

5. Норматив хокукый акт проекты буенча җирлек Советы тарафыннан беренче укылышта каралганчы халык алдында тыңлаулар билгеләнергә мөмкин, алар җирлек уставы һәм җирлек Советы тарафыннан расланган Халык алдында тыңлаулар турындагы Нигезләмә белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

48 Статья

1. Тиешле даими комиссиядә норматив хокукый актны карау, проект буенча бәяләмә әзерләү тәртибе комиссия тарафыннан әлеге регламент нигезендә мөстәкыйль билгеләнә.

2. Проектлар өстендә эшләү өчен даими комиссия проект инициаторы яки аның вәкилләре катнаша ала торган эш төркемнәре төзи ала.

3. Норматив хокукый актларның альтернатив проектларын даими комиссия тарафыннан төп проект белән бер үк вакытта карала.

4. Кирәкле очракларда норматив хокукый акт проекты даими комиссия тарафыннан экспертизага җибәрелергә мөмкин, алар буенча дәүләт органнары фикере булырга мөмкин.

5. Норматив хокукый акт проектының беренче укылышта кабул иткәнчегә кадәр проектны керткән хокукый инициатива субъекты хокуклы:

1) тиешле комиссия тәкъдиме буенча проект текстын үзгәртәргә;

2) тиешле комиссия тәкъдиме буенча яисә үз инициативасы буенча ул керткән проектны язма гариза нигезендә кире алырга.

6. Даими комиссиядә норматив хокукый акт проекты буенча фикер алышу, проектны керткән хокук чыгару инициативасы субъекты вәкилен чакырып, ачыктан-ачык уза.

7. Аның эшендә катнашмаган даими комиссия әгъзасы комиссиягә үз искәرمәләрен һәм тәкъдимнәрен җибәрергә хокуклы, алар каралырга тиеш. Карау нәтижәләре турында кисәтүләр һәм тәкъдимнәр комиссия хәбәр итәләр телдән район Советы депутатлары, отпавивших мондый кисәтүләр һәм тәкъдимнәр.

8. Җирлек Советы депутатлары, тиешле комиссия әгъзалары булмаган хокук чыгару инициативасы субъектлары вәкилләре, шулай ук норматив хокукый акт проекты бәяләмәләр, бәяләмәләр, тәкъдимнәр һәм искәرمәләр бирү өчен җибәрелгән дәүләт органнары, башка оешмалар вәкилләре әлеге проект турында фикер алышканда даими комиссия утырышларында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

9. Норматив хокукый акт проектының алдан карау нәтижәләре буенча тиешле даими комиссия авыл җирлеге башлыгына үз бәяләмәсен бирә, ул әлеге проектны авыл җирлеге Советы тарафыннан кабул итү йә кире кагу турында норматив хокукый акт проекты буенча комиссиянең дәлилленгән тәкъдимен үз эченә алырга тиеш. Бәяләмә белән бергә, тиешле даими комиссия әлеге проект буенча җирлек Советы Карары проектының тәкъдим итә.

10. Җирлек башлыгына кергән норматив хокукый акт проекты Авыл җирлеге Советы утырышына кадәр район прокуратурасына җибәрелә.

11. Җирлек Советы тарафыннан карауга әзерләнгән норматив-хокукый акт проекты Авыл җирлеге башлыгы тарафыннан җирлек Советының алдагы утырышы көн тәртибенә кертелә.

49 Статья

1. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән норматив хокукый акт проекты, ул кергән көннән алып өч ай эчендә җирлек Советы тарафыннан аның ачык утырышында мәҗбүри каралырга тиеш.

2. Норма-хокукый акт проектының керткән инициатив төркем вәкилләре әлеге регламент нигезендә килешүдә үзләре керткән проектны карау вакыты һәм урыны турында хәбәр итәләр, алар комитет, җирлек советы утырышларында әлеге проект турында фикер

алышканда катнашырга һәм аның буенча үз позициясен белдерергә хокуклы.

3. Әгәр гражданның хокукый чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән норматив хокукый акт проектын караганда, авыл җирлеге Советы тарафыннан гражданның тиешле инициатив төркеме вәкиле юк икән, проектны карау авыл җирлеге Советының икенче утырышына күчерелә. Әгәр җирлек Советы утырышында проектны кабат караганда, күрсәтелгән вәкилләр кабат юк икән, тиешле норматив-хокукый акт проекты, күрсәтелгән вәкилләрнең катнашыннан башка, җирлек Советы тарафыннан каралырга мөмкин. Бу очракта проект буенча фикер алышу баш комитет вәкиле докладыннан башлана.

50 Статья

1. Норматив хокукый акт проектын беренче укылышта карау хокук чыгару инициативасы субъекты яисә аның вәкиле докладыннан һәм, кагыйдә буларак, тиешле даими комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

2. Җирлек Советының норматив-хокукый актлары, кагыйдә буларак, киләсе процедура буенча кабул ителә:

- 1) проектны тикшерү;
- 2) проектны нигез итеп кабул итү;
- 3) төзәтмәләр кертү;
- 4) хокукый акты тулаем кабул итү.

51 Статья

1. Норматив хокукый акт проектын беренче укылышта карау хокук чыгару инициативасы субъекты яисә аның вәкиле докладыннан һәм, кагыйдә буларак, тиешле даими комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

2. Проектны караганда җирлек Советы депутатлары, экспертлар һәм фикер алышуда катнашырга чакырылган башка затларның тәкъдимнәре һәм искәртмәләре тыңлана.

3. Проект буенча фикер алышулардан соң, җирлек советы түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

- проектны беренче укылышта кабул итәргә,
- проектны кире кагарга.

4. Проект беренче укылышта кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен тавыш бирсә-җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге. Әгәр Тавыш бирү нәтижеләре буенча проектны беренче укылышта кабул итү турындагы тәкъдим тиешле тавыш санын җыймаса, ул өстәмә тавыш бирмичә генә кире кагылган дип санала, йә җирлек Советы әлеге проектны эшләп бетерүгә җибәрү турында Карар кабул итәргә мөмкин. Проект буенча карар, өстәмә тавыш бирмичә генә, җирлек Советының тиешле акты белән рәсмиләштерелә.

5. Җирлек Советының норматив хокукый акт проектын беренче укылышта кабул итү турындагы карарында проектка төзәтмәләр кертү срогы билгеләнә, төзәтмәләргә карау йөкләнгән тиешле даими комиссия һәм проектны икенче укылышта карауга кертү срогы билгеләнә.

6. Авыл җирлеге Советы проектны беренче укылышта кабул итү турында Карар кабул итәргә мөмкин, халык фикер алышуы һәм (яки) гавами тыңлаулар. Законнар, җирлек уставы нигезендә ачык тыңлаулар уздыру мәҗбүри, ә норматив-хокукый акт проекты буенча гавами тыңлаулар беренче укылышта каралганчы җирлек Советы яисә җирлек башлыгы әлеге проект буенча гавами тыңлаулар билгеләү турында Карар кабул итә.

7. Бер үк мәсьәлә буенча альтернатив проектлар керткәндә, җирлек Советы аларны беренче укылыш барышында бер үк вакытта карый һәм алга таба эшләр өчен нинди карар кабул итәргә дигән карар кабул итә, бу шулай ук башка проектларны кире кагуны аңлата. Кире кагылган проектлар, тулаем алганда да, өлешләр буенча да, беренче укылышта кабул ителгән проект буенча соңгы карар кабул ителгәнчә, җирлек Советына кабат

кертелә алмый.

8. Проектны эшләп бетерүгә җибәргән очракта, җирлек Советы карары белән эшләп бетерелгән проектны җирлек Советында карау өчен тапшыру вакыты билгеләнә.

52 Статья

1. Проектка төзәтмәләр хокукый чыгару инициативасы субъектлары тарафыннан тиешле даими комиссиягә проектның аерым нигезләмәләренең редакциясен үзгәртү рәвешендә яисә проектны конкрет сүзләр, пунктлар, өлешләр, статьялар һәм башка нигезләмәләр белән өстәү рәвешендә, йә проектның конкрет нигезләмәләрен төшереп калдыру турында тәкъдимнәр рәвешендә язма рәвештә кертелә.

2. Норматив хокукый акт проектына төзәтмәләр тиешле даими комиссия утырышында каралырга тиеш, аның утырышы вакыты турында проектны керткән хокук чыгару инициативасы субъектына йә аның вәкиленә, шулай ук карала торган проектка төзәтмәләр керткән хокук чыгару инициативасы субъектларына йә аларның вәкилләренә хәбәр ителә. Төзәтмәләр таблицасы күрсәтелгән затларга комиссиядә каралганчы, алдан, бер атнадан да соңга калмыйча җибәрелә.

4. Тиешле даими комиссия утырышында төзәтмәләренә караганда хокук-иҗат инициативасы субъектлары йә аларның вәкилләре киңеш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы. Төзәтмәләр керткән хокукый инициатива субъекты йә аның вәкиле фикер алышу барышында кертелгән төзәтмәләренң редакциясен нигезләргә һәм төгәлләштерергә яисә аларны комиссия каравынан төшереп калдырырга хокуклы.

5. Фикер алышу нәтижеләре буенча тиешле даими комиссия төзәтмә белән килешергә һәм аны норматив-хокукый акт проекты текстына кертергә яисә аны кире кагарга тәкъдим итәргә мөмкин.

6. Норматив хокукый акт проекты, даими комиссия утырышында каралганнан соң, җирлек советына икенче укылышта каралырга тиешле проектлар исемлегенә кертү өчен, кире кагуга тәкъдим ителгән төзәтмәләр таблицасы һәм комиссия тарафыннан хупланган төзәтмәләренң таблицасы белән бергә җибәрелә.

53 Статья

1. Җирлек Советында норматив хокукый акт проектының икенче укылышы башында тиешле-тумый торган даими комиссия рәисе йә вәкиле доклад белән чыгыш ясый.

2. Докладчы закон проектын комиссиядә карау нәтижеләре, төзәтмәләр буенча бәяләмәләр һәм аларны карау нәтижеләре турында хәбәр итә.

3. Рәислек итүче җирлек Советы депутатларының яисә хокук чыгару инициативасы субъектларының йә аларның җирлек советы утырышында катнашучы вәкилләренең тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган һәм икенче укылышта каралучы проект текстына кертү өчен тәкъдим ителә торган төзәтмәләргә каршы каршылыклары булбулмавын ачыклай. Әгәр каршылыклар булмаса, рәислек итүче тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган төзәтмәләренә тулаем кабул итү турындагы мәсьәләне тавышка куя. Әгәр тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган һәм кабул итүгә тәкъдим ителгән төзәтмәләренң текстына кертелүенә каршы каршылыклар булса, рәислек итүче башта даими комиссия тарафыннан хупланган һәм аларга каршы каршылыклар булмаган төзәтмәләренә кабул итү турындагы мәсьәләне, ә аннары каршылыклары булган һәр төзәтмәне аерым тавышка куя. Төзәтмә авторы, тиешле даими комиссия вәкиле, шулай ук җирлек Советы депутаты яисә хокукый чыгару инициативасының башка субъекты яисә аның вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезли алалар. Шуннан соң тиешле төзәтмәне кабул итү турындагы мәсьәлә тавышка куела.

4. Әгәр проектның бер үк нигезләмәсенә берничә төзәтмә кертергә тәкъдим ителсә, башта аларны кабул итү яки кире кагу башка төзәтмәләр турындагы мәсьәләне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк кешеләр фикер алышына һәм тавышка куела.

5. Төзәтмәләр (төзәтмәләр) кабул итү турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Әгәр Тавыш бирү

нәтижеләре буенча мондый тәкъдим тиешле тавыш санын жыймаса, кагыйдә буенча, өстәмә тавыш бирмичә генә, кире кагылган дип санала.

6. Аннары авыл жирлеге Советы даими комиссия тарафыннан кире кагуга тәкъдим ителгән төзәтмәләрне карауга күчә. Рәислек итүче жирлек Советы депутатларының яисә хокук чыгару инициативасы субъектларының йә аларның жирлек Советы утырышында катнашучы вәкилләренең тиешле даими комиссия тәкъдимнәренә каршы каршылыклары булу-булмавын ачыкый. Әгәр каршылыклар булмаса, кире кагу өчен тәкъдим ителгән Барлык төзәтмәләр (әгәр каршылыклар булса - кире кагуга каршы каршылыклар булмаган төзәтмәләр) кире кагу өчен тавышка куела. Әлеге хокукларны кире кагу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Әгәр жирлек Советы төзәтмәләрне кире кагу турындагы тиешле посто-комиссия фикере белән килешсә, рәислек итүче төзәтмәләр авторларында аларны кире кагуга каршы каршылыклар булган төзәтмәләрне тавышка куя. Төзәтмә авторы һәм даими комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен билгели ала. Шуннан соң төзәтмә кабул итү турында тәкъдим тавышка куела.

8. Даими комиссия тарафыннан кире кагу өчен тәкъдим ителә торган төзәтмәләр таблицасын тавыш биргәндә, жирлек Советы даими комиссия тәкъдиме белән килешми, рәислек итүче һәр төзәтмәне аерым тавышка куя. Төзәтмә авторы һәм даими комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезләргә тиеш. Шуннан соң төзәтмәне кабул итү турында тәкъдим тавышка куела.

9. Төзәтмәләр буенча тавыш бирү тәмамлангач, рәислек итүче норматив хокукий акт проектын тулаем кабул итү турындагы тәкъдимне тавышка куя. Жирлек Советының норматив хокукий акты кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен тавыш бирсә, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш бирсә.

10. Әгәр Тавыш бирү нәтижеләре буенча проектны тулаем кабул итү турындагы тәкъдим тиешле тавышлар санын жыймаса, бу проект эшләп бетерү өчен кире кайтарыла яисә жирлек Советы проектны кире кагу турында Карар кабул итәргә мөмкин. Проектны эшләп бетерү өчен кире кайтарганда жирлек Советы, икенче укылышта кабул ителгән төзәтмәләрне исәпкә алып, әлеге проектка кабат төзәтмәләр кертү өчен, срок билгеләргә мөмкин.

11. Кирәкле очракларда жирлек Советы утырышында катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән норматив-хокукий акт проектын тулаем кабул итү турында тавыш бирү кичектереләргә мөмкин, ә проект, мөмкин булган эчке юридик каршылыкларны бетерү, проект нигезләмәләренең дәрәс бәйләнешен билгеләү, законнарға һәм лингвистик таләпләргә туры килү-килмәүне билгеләү өчен, жирлек советы билгеләгән вакытта тиешле даими комиссиягә жибереләргә мөмкин.

12. Жирлек Советы кабул иткән норматив-хокукий актлар жирлек башлыгы кул куйганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча район прокуратурасына жиберелә.

Бүлек 9. Устав проектларын карау үзенчәлекләре

Жирлек һәм жирлек Советы карарлары
жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында

54 Статья

1. Жирлек уставы проекты, жирлек Советы карары проекты, жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар проекты жирлек Советына жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Жирлек уставы проектларын яки жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектларын карау жирлек Советы утырышларында кимендә ике укылышта әлеге регламентта каралган тәртиптә башкарыла.

3. Жирлек Уставы проектын, жирлек Советы Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр

кертү турында карар проектын әзерләү өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

4. Җирлек уставы, җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесенә күпчелек тавыш белән кабул ителә.

55 Статья

Җирлек уставы проекты, беренче укылышта кабул ителгән җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты, җирлек уставын кабул итү, җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча, җирлек Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты, җирлек Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданның аның фикер алышуында катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) юлы белән җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты.

56 Статья

Авыл җирлеге Уставы, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар проекты буенча, аларны карау алдыннан авыл җирлеге Советы утырышында халык алдында тыңлаулар үткөрелә.

57 Статья

1. Уставына үзгәрешләр һәм үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектларына үзгәрешләр кертү Уставына җирлек тикшерелә һәм тавыш бирелә һәр аерым. Әлеге закон буенча җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесенә күпчелек тавыш белән кабул ителә.

2. Җирлек уставы проекты текстын яки җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын тикшергәннән соң, җирлек Уставы проекты кабул итү яки авыл җирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар икенче укылышта кабул итү турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесенә күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Бүлек 10. Җирлек Советы тарафыннан башка карарлар кабул итү тәртибе

58 Статья

1. Җирлек советы кабул итә, норматив булмаган характердагы актлар, алар рәсмиләштерелә рәвешендә карарлар җирлек советы, түбәндәге мәсьәләләр буенча:

1. җирлек башлыгын сайлау, җирлек башлыгы урынбасарын сайлау һәм вазыйфадан азат итү, җирлек Советының даими һәм вакытлы комиссияләрен булдыру, аларның рәисләрен сайлау һәм алардан азат итү турында.;

2) җирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, җирле референдум үткөрү турында инициативаны тәкъдим итү хакында.;

3. җирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, җирле референдум билгеләү мәсьәләләре буенча тавыш бирү билгеләү турында.;

4. җирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында, җирле үзидарә органнарының башка вазыйфаи затларын билгеләү (сайлау, килештерү) турында.;

5) ачык тыңлаулар билгеләү турында;

6) гражданның арасында сораштыру билгеләү турында;

7) муниципаль хокукый актлар һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр проектларын халык фикер алышуына кертү турында;

8) жирлек советының үз-үзен таркату турында, жирлек Советы депутатлары вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында;

9. Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы турында.;

10. Татарстан Республикасы Конституция судына мәрәжәгать турында.;

11) прокурор протестын (күрсәтмәләрен) карау турында;

12) жирлек Советы карамагына кертелгән башка мәсьәләләр буенча, процедура-лардан тыш.

2. Әгәр законнарда, жирлек Уставында башкача билгеләнмәгән булса, әлеге мәсьәләләр буенча карар кабул ителгән дип санала.

59 Статья

1. Әлеге Регламентның 58 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләргә жирлек Советы каравына кертү инициативасы хокук-ижат инициативасы субъектларына, башка затларга, органнарда, оешмаларга, жирлек Уставында, әлеге Регламентта билгеләнгән.

2. Әлеге мәсьәләне авыл жирлеге Советы каравына кертү инициаторы авыл жирлеге Советы Карары проекты, шулай ук әлеге мәсьәләне карау өчен кирәкле башка документларны һәм материалларны тәкъдим итә һәм жирлек уставы, әлеге Регламент, жирлекнең башка муниципаль хокукый актлары белән каралган.

3. Авыл жирлеге Советы тарафыннан кадрлар мәсьәләләрен хәл иткәндә, шулай ук һәр кандидатның объектив белешмәсе, кандидатның тиешле вазифага билгеләнгән таләпләргә туры килүен һәм әлеге вазыйфаны биләп торуга комачаулаучы чикләүләр булмавын раслаучы документлар яисә аларның күчermәләре тапшырылырга тиеш.

60 Статья

1. Әлеге Регламентның 58 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар, кагыйдә буларак, жирлек советына кергән көннән бер ай эчендә кабул ителә, әгәр бу мәсьәлә буенча карар кабул итүнең башка вакыты законнарда, жирлек уставы яисә әлеге Регламентта билгеләнмәгән булса.

2. Күрсәтелгән мәсьәләләр, кагыйдә буларак, аларны карау өчен тәкъдим ителә торган мәсьәләне карый торган авыл жирлеге Советының даими комиссияләре тарафыннан алдан карап тикшерелгәннән соң, жирлек Советы тарафыннан карала.

3. Кергән материалларны әлеге мәсьәләләр буенча теркәү, аларны алдан карау әлеге Регламентта билгеләнгән кагыйдәләр буенча, жирлек Советының норматив хокукый актлары проектларын теркәү һәм алдан карау өчен башкарыла.

61 Статья

Авыл жирлеге Советының норматив булмаган карарлары проектлары, кадрлар мәсьәләләре, жирле референдум билгеләү, чикләргә үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәсендә, жирлек Советы караганчыга кадәр халык фикер алышуына чыгарылырга мөмкин. Жирлекне үзгәртеп кору турындагы инициативаны тәкъдим итү турындагы карар проекты мәжбүри рәвештә халык алдында тыңлауларга чыгарыла.

62 Статья

Утырышта катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча жирлек Советының аерым норматив хокукый актлары проектлары, әлеге Регламентта билгеләнгән норматив хокукый актлар проектларын карап тикшерүгә карата ике укылышта карала.

Бүлек 11. Әгъзаларны билгеләү һәм вакытыннан алда туктату жирлек сайлау комиссиясе

63 Статья

1. Жирлекнең сайлау комиссиясен формалаштыру авыл жирлеге белән законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда башкарыла.

2. Закон таләпләрен исәпкә алып кәргән кандидатуралар буенча тәкъдимнәр жирлек советының профильле комиссиясенә, һәр кандидатура буенча бәяләмә һәм жирлек Советы карары проекты проекты алдан карау һәм әзерләү өчен жиберелә. Комиссия утырышында кандидатлар, башка вазыйфаи затлар һәм даими комиссия рәйесе чакырылган гражданныр катнашырга хокуклы.

3. Башта жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында Карар кабул ителә, аларны законнар нигезендә билгеләү мәжбүри.

4. Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карар законнарда билгеләнгән очракта кабул ителә.

5. Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, аларның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карарлар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән шәхси тәртиптә кабул ителә һәм өстәмә тавыш бирмичә генә бер карар белән рәсмиләштерелә.

Бүлек 12. Жирлек Советының закон чыгару хокукын гамәлгә ашыру
Татарстан Республикасы Дәүләт Советы карарлары (2015 елның 20 февралә)

64 Статья

Жирлек Советы Татарстан Республикасы Конституциясенә 76 статьясы нигезендә Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукына ия.

65 Статья

Жирлек Советының закон чыгару инициативасы Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Регламентында билгеләнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә.

66 Статья

1. Закон проекты Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертү турындагы карар закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру тәртибендә Дәүләт Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм, өстәмә тавыш бирмичә генә, тиешле карар белән рәсмиләштерелә.

2. Жирлек Советы карарында Закон проекты комитетларда һәм Татарстан Республикасы Дәүләт Советы утырышында караганда тәкъдим итүне йөкләгән зат күрсәтелә.

3. Әзерләнгән закон проекты кирәкле материаллар һәм жирлек Советы карары белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертелә.

Бүлек 13. Жирлек Уставын һәм жирлек Советы карарларын аңлату

67 Статья

Жирлек советы жирлек Уставында, жирлек Советы карарларында аңлашылмаучанлыктар ачыкланган һәм аларның нормалары төрлечә аңлатылган, аларны куллануның каршылыклы практикасы булган очракта, жирлек Уставына яисә жирлек Советы карарларына рәсми аңлатма бирә.

68 Статья

Жирлек уставын яисә жирлек Советы карарларын рәсми аңлату өчен нигез булып хокук чыгару инициативасы субъектының тиешле мөрәжәгәте тора.

69 Статья

1. Жирлек уставын яисә жирлек советы карарын аңлату турындагы мәрәжәгатьне карау нәтижәләре буенча тиешле даими комиссия жирлек уставын яисә жирлек советы карарын аңлату турында жирлек Советы Карары проектын эшләп чыгара һәм аларны жирлек Советы каравына кертә.

2. Жирлек Советының жирлек уставын яисә жирлек Советы карарларын аңлату турындагы карарлары жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесенә күпчелек тавыш белән һәм жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

14. Прокурор протестларын (күрсәтмәләрен) карау

70 Статья

1. Прокурорның авыл жирлеге Советының хокукый актына протесты, шулай ук жирлек Советы тарафыннан закон бозуларны бетерү турындагы карар якындагы утырышта жирлек Советы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

2. Утырыш көне турында протест (күрсәтмә) китергән прокурорга хәбәр ителә.

3. Протест буенча фикер алышу про-тест алып килгән прокурор яки аның вәкиленең докладыннан һәм тиешле даими комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

4. Прокурор протесты буенча фикер алышу нәтижәләре буенча авыл жирлеге Советы протест белән килешергә, протестны кире кагарга, протестны игътибарга алырга һәм аны карауны алга таба да дәвам итәргә мөмкин.

5. Жирлек Советы карары протест буенча протест жибәргән прокурорга жибәрелә.

6. Прокурор тәкъдимнәре шул ук тәртиптә карала.

7. Район прокуратурасы протесты белән килешкән очракта, жирлек Советы даими комиссиягә яки авыл жирлеге башкарма комитетына протестта күрсәтелгән искәрмәләрне юкка чыгара торган тиешле хокукый акт проектын эзерләргә йөкли.

Бүлек 15. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

71 Статья

1. Жирлек советы жирлек территориясендә жирлек уставы нигезләмәләренең, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның, жирлек бюджеты үтәлеше, бюджеттан тыш фондларның, жирлекнең үсеш планнары һәм программалары үтәлешен контрольдә тоту.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан Законнар, жирлек уставы һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, депутатларның билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә торган карары белән, депутатлар арасынан жирлек башлыгы әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

72 Статья

1. Авыл жирлеге Советының һәр карарында, кагыйдә буларак, поста-комиссия яки жирлек Советы депутаты күрсәтелә, аның үтәлешен контрольдә тоту йөкләнгән.

2. Контрольнең максаты-хокукый актның нәтижәлелеген, аның үтәлешен кыенлаштыра торган сәбәпләрне билгеләү, аларны җаваплылыкка тарту, шулай ук аны судта яклау.

3. Хокукый актның поручительлек пунктында башкаручы һәм, кагыйдә буларак, үтәү вакыты күрсәтелә. Даими комиссия яки контроль йөкләнгән депутат хокукый акты үтәү барышы турында үз вакытында хәбәр эзерләргә тиеш.

4. Мондый хәбәрне тыңлаганнан соң, жирлек Советы хокуклы:

1) төшерергә хокукый акт белән контроль, ничек үтәлгән;

2) контроль вәкаләтләрен озайтырга;

- 3) контроль вәкаләтләрне башка комитетка яисә депутатка йөкләргә.;
  - 4) хокукий актны гамәлдән чыгарырга;
  - 5) хокукий актны үзгәртәргә яки аны өстәргә.
5. Контроль буенча хисаплылык срогы хокукий актта яки беркетмә карарында билгеләнә.

73 Статья

Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, әгәр дә закон белән башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты мөрәжәгәте буенча соратып алына торган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукий актларны бозган өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

74 Статья

1. Президиум, жирлек Советының даими комиссияләре жирле үзидарәнең вазыйфаи затларын тыңларга, жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча кирәкле документлар һәм материаллар соратып алырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәнең вазыйфаи затларын тыңлау нәтижәләре буенча президиум, даими комиссия карар кабул итә.

Бүлек 16. Йомгаклау нигезләмәләре

75 Статья

1. Әлеге Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирлек Советы тарафыннан жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

2. Әлеге Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү һәм кабул итү әлеге Регламентның 10 бүлегендә билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.